

Јаша Томић, народни трибун, сарадник, наследник и зет Светозара Милетића, председник Велике народне скупштине која је у Новом Саду изгласала присаједињење Баната, Бачке и Барање Краљевини Србији – Срем је то урадио дан касније на Сремској скупштини у Руми – добио је пре две године споменик у Новом Саду, а сада нова власт у граду жели тај споменик да уклони. Наводно, Јаша Томић био је фашиста, антисемита, па неки Зуроф из Беча, што јури преживеле нацисте, неће да дође у Нови Сад, због тог споменика. Господине Зуроф, да ли сте баш сигурни да знате истину? Можда вам је све то испричао неко само да би вас искористио за своје прљаве политичке циљеве? Зашто сами не прочитате шта је Јаша Томић писао о Јеврејима, узмете у обзир време када је то писано и онда, као озбиљан човек, не истрчавате олако на пут, као ждребе пред руду.

Интересантно је да се хајка на Јашу Томића подигла баш у време када су аутономашки посланици усвојили неуставни Статут Аутономне Покрајине Војводине, који Војводини даје многа права, а која припадају држави. Све смо то већ имали у оном Уставу Југославије из 1974, који ће касније постати “камен темељац” за распадање земље Јужних Словена. Ово се још зове Нацрт статута, јер да би добио правну вредност, мораће са тим да се сагласи и Народна скупштина Републике Србије. То је велика одговорност, кажу људи који се разумеју у политику, право и историју, а они који ништа не знају, они ће везати коња где им газда каже и за неколико година Војводина ће почети да личи на Косово. Само неко ко не познаје историју Војводине и озбиљне покрете који су с времена на време покушавали да спрече њено присаједињење Србији (таква је била Черевихка група, чија је престоница била у овом сремском селу и имала је за циљ да Војводину присаједини Хрватској), мирно посматра шта аутономаши раде и нисмо досад чули ни прочитали ниједно значајније супротстављање војвођанском сецесионизму, који настаје из малог, као што све настаје из малог, да би једног дана порасло. Мађари на северу Бачке и Баната, из оних осам општина, траже персоналну, а тражиће, зашто да не, једног дана и територијалну аутономију. Ово су толико озбиљне ствари да нема смисла замајавати народ евром и пензијама. Ми не кажемо да курс динара и обећано повећање пензија нису важни, само кажемо да је неуставно прекрајање државног уређења опасно за једну земљу.

Замислите, Ефраим Зуроф, наследник Симона Визентала, одједном се сетио Јаше Томића и његовог антисемитизма од пре сто тридесет година и неће човек да прими титулу почасног грађанина Новог Сада, због споменика Јаши Томићу, који постоји у том граду. Ово је толико јадно смишљено и договорено, да се и мала деца могу досетити да је Зурофу, после изласка из штампе Сабраних дела Јаше Томића у двадесет и пет томова (издавач Прометеј), неко прочитао његов есеј “Јеврејско питање” и у њему нашао да је Јаша Томић опасни антисемита. То читамо ових дана, али нико да се сети и цитира

нешто из тог есеја, па да видимо тачно шта је то један озбиљан новинар, писац и политичар писао о Јеврејима. Урадићемо то ми. Али, пре тога, укратко, описаћемо и један случај из Јашиног живота, кад је ножем убио политичког противника и зашто, јер поред оног фашиста, Јашу Томића зову и убицом Срба и Јевреја. Са тим плакатом дошао је на отварање споменика млади Раица, вођа Младе Војводине.

Дакле, да кажемо нешто о том убиству. У младости, Јаша Томић је био социјалиста, а онда је постао радикал, према оној изреци – ко у младости није левичар, нема срца, а ко у старости није десничар, нема памети. Имао је великог противника и критичара у не много важној историјској личности либералу Миши Димитријевићу, уреднику либералног Браника. Они су водили оштру политичку полемику, а онда је Димитријевић, у стилу правог таблоидног новинарства, објавио писмо Томићеве жене Милице, које је још у младости писала свом веренику, с којим се раскантала, и удала за Јашу. Тај њен вереник био је либерал и пријатељ уредника Димитријевића. То је Јашу Томића дубоко потресло, јер му ни у сну није пало на памет да ће неко у политичке полемике уносити личне и породичне ствари. Упозорио је Димитријевића да то не ради, али овај је наставио да објављује та писма. Онда је Јаша Томић купио нож и дуго шетао поред Дунава, да би тај нож ипак бацио у воду. Али, Димитријевић није посустајао у својој подлости, па је Јаша купио поново нож и дотичног господина убио, 4. јануара 1900, бранећи част своје жене и себе. На суду је рекао да је његова жена часна, да је њега отац (рођен у Вршцу) научио да је човекова част изнад свега. Рекао је да се и најмирнијим људима може десети помрачење свести, кад на овај начин буду изазвани и понижавани. Иако је Јаша Томић био српски националиста и противник аустроугарске владавине у Војводини, строги угарски суд осудио га је на осам година затвора. Он је своје одробијао и после изласка из затвора, према свим правним узусима, нико није могао да га зове убицом. Кад једном одробија своју казну, човек из затвора излази као невин. Како је могуће да Зуроф то не зна, него и он помиње да је Јаша Томић убица? Ко зна шта су му ови из данашње Черевихке групе натруковали. Интересантно је да Ефраим Зуроф предлаже неки компромис, уопште не помиње уклањање споменика, то раде чанковци. Већи мојсијевци од самог Зурофа.

Ми ћемо сада показати да је све ово једна организована кампања, уз велики притисак на државу Србију, а циљ је да се Војводина стави у центар пажње у којој, ето, и Јаша Томић има споменик, а држава брани овог антисемиту. Ми мислимо да се и ова реч у свету злоупотребљава, јер нису само Јевреји семитски народ. Али, није битно.

На мукама се нашао и градоначелник Новог Сада Игор Павличић, кога су лигаши оштро напали зато што не руши споменик, него је одлучио да се консултује са Мајом Гојковић која је споменик открила, и председником јеврејске општине Аном Френкел. Цео случај упливава у међународне воде. Наводно, амбасадор Србије у Израелу “због овог питања

у сталном је контакту са Ефраимом Зурофом”. Да човек не поверује својим очима, кад ово прочита.

Било би добро да градоначелник прочита “Јеврејско питање” и да сам види шта тамо пише. Онда би могао да консултује познате историчаре и правнике и да не слуша Раицу, који је једног Јашу Томића оптужио да је убијао Србе и Јевреје. И да је био фашиста. Човек који је ујединио Војводину са Србијом, умро је 1922, пре него што ће Мусолини организовати свој “Марш на Рим”, којим је означио да у Италији на политичку сцену ступа фашизам. Али, сваки учени човек направиће разлику између италијанског, шпанског и немачког фашизма, који је прерастао у нацизам.

А сад да видимо и тај есеј који носи наслов “Јеврејско питање”.

На почетку, Јаша Томић пише да му је веома жао што нема при руци ниједан број некадашње прашке “Епохе”, где је буздованом напао све оне који су се усудили да говоре о неком јеврејском питању. “Тамо, у данашњој престоници Јевреја, у Бечу, зачело се моје разочаравање. Имао сам ладног, озбиљног, неумољивог учитеља... Ја сам јеврејско питање изнајпре штудирао поглавито на аустријским приликама. У оно доба беше борба око бечке штампе већ решена. Од тринаест дневних листова, који тада излажаху у Бечу, беху једанаест, и то најглавнијих, искључиво у рукама Јевреја. Ја сам пратио ту штампу и згрозио се од њене покварености. Посматрао сам берзу, на којој царују Јевреји; посматрао сам штетан уплив тих људи по занатлијство, а знао сам већ од куће шта бива од оних села у којима се настани само један Јеврејин. Видео сам и то да је утицај Јевреја на трговачки сталеж грозан. Трговац или мора много пре да пропадне, или мора морално да се почивути, то јест мора да се служи у трговини оним истим, често неправедним средствима којима се његови конкуренти Јевреји служе...”

Ми овде, уз ризик да прођемо као Јаша Томић, не видимо антисемитизам (антијеврејство), него критику једног еснафа, трговине, који су претежно у Аустроугарској држали Јевреји. Ако данас напишемо да амерички либерални капитализам експлоатише милионе људи који у Кини раде за десет пута мању плату него што добијају амерички радници, да ли је то антиамериканизам или само критика једног система? Нека читалац одговори уместо нас.

У време кад Јаша Томић пише све ово, морамо имати на уму да је у многим државама Европе, од Русије, Пољске, Аустроугарске, Немачке, антијеврејство добијало опасне

размере. А Јаша Томић био се усудио да на свој начин протумачи како се и зашто антијеврејство ширило од државе до државе. Нико не каже да је дао прави одговор, али он у свом есеју строго напомиње да нема ништа против Јевреја као народа, нити мисли да се према њима смеју предузимати било какве нељудске мере, јер он није писао о свим Јеврејима, него о оном њиховом најбогатијем слоју зеленаша и лихвара. Тај есеј не носи у себи етничку црту, него пре свега економску.

Позабавиће се Јаша Томић и политиком овога слоја који критикује. Пише он да је јеврејска штампа, најмоћнија у Аустроугарској, била антисловенска. Кад год би Немци били спремни да попусте Србима, устајала је јеврејска штампа и страховитом кампањом спречавала да Срби добију било какав бољи положај у царству и краљевству (Каеисер унд Кoenиг). То је његово мишљење. Ми не знамо да ли је све тако било, али истину говори само Бог. Ако је Јаша Томић писао овако, то је било његово право на виђење прилика крајем деветнаестог века. Све је то писано пола века пре холокауста, ни Јаша нити било ко тада може и да помисли какав ће злочин фашисти и нацисти учинити према једном народу (али нису само Јевреји убијани због јеврејства, убијено је много више Словена због словенства – Руса и Срба, рецимо), па заиста нема смисла оптуживати Јашу Томића да је био фашиста пре појаве фашизма. То се не може, то се не сме. Али, они који су пристали да са Чанком тикве саде, доживеће да им се те тикве о главу обију.

Прогнозе у политици, поготово српској, нису захвалне, јер овде јури луд збуњеног. Али, ево једне слободне прогнозе: оног тренутка кад Војводина добије статут, кад држава Србија под притиском ко зна кога озваничи Статут Аутономне Војводине, заборавиће аутономаши и на Јашу, и на Зурофа, и гледаће само “ди су њини новци”. Да ли ће и када тражити републику, тиме се данас нећемо бавити јер за то немамо озбиљних доказа, али, знајући колико је слатко имати своју државицу, плашимо се тога, као они које су змије уједале па онда и од гуштера беже.

Кад се данас чита “Јеврејско питање”, има делова са којима се савремени човек не може сложити, али то је политички језик с краја деветнаестог века, а није језик савременог грађанског друштва.

Можда је његов највећи грех што је дирнуо и у “Талмуд” – “у који Јевреји чкиље као мачке на жеравицу”. Он каже да та књига “коју је писао Мојсеј”, Јевреје проглашава изабраним народом од бога изабраним и да бог живи на брду Сионском или Ционском, у Јерусалиму. Он ту види јеврејско издвајање од других народа и подсећа да је Христос рекао да су сви људи на земљи исти. И народи, наравно. Када су у Србији кренули проповедници који су нас прогласили небеским народом, ми смо се против таквих

глупости бунили. То је добро. Има савремених теоретичара који у ционизму данашњем не виде само ортодоксни национализам, него чак и примесе расизма.

А Срби, то историја каже, никада нису били против Јевреја; напротив, делили су заједничку горку судбину, поготово у Другом светском рату.

За трговце Јевреје Јаша Томић каже да су присталице слободоумне манчестерске школе, која од државе тражи да се “у економске одношаје не меша”. Кад је на Западу наступила рецесија (криза), француски председник Саркози изјавио је: – Хвала богу што ће престати ово либерално лудило у економији, јер у неке ствари држава мора да се меша. Ако ништа друго, да спречи корупцију и зеленаштво савременог капитализма, који је доживео крах.

Ми сад бар знамо зашто је аутономашима споменик Јаши Томићу, сараднику Светозара Милетића и великом пријатељу Николе Пашића, трн у оку, а можда и кост у грлу. Све оно што је Јаша 1918. године урадио, они сада морају да руше. А то није лак посао. Ово је озбиљна тема да би се могла препустити политикантима и незналицама. А српска власт, ако има имало самосталности, позабавиће се овим Нацртом статута више него озбиљно, јер ниједна партија на власти, због неких привремених и трулих коалиција, нема права да се игра судбином Србије. Вероватно ће, кад озбиљни научници проговоре, и хајка на Јашу Томића престати.

(НИН)